

Kurikulum üzr d rs nümun si

ükür L ZAD ,
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru

V I S N F F Z K A F N N

Kurikulum üzr t lim zb rçiliy deyil, h yati bacarıqlara, ba lıca n tic y apararı yoldur. Bu yolda mü llim v agirdl rin f aliyy t mexanizmi d yi ir. Mü llim d , agird d axtarır, t dqiğ edir. Mü llim agirdl ri müst qil, yaradıcı f aliyy t istiqam tl ndirm kl onun öz f aliyy tinin n tic l rini qiym tl ndirm yi bacaran xsiyy t kimi formala masına b l dçilik edir. O, "Öyr nm yi öyr tm k"l biliyi müst qil ld etm bacarı ı formala dırır.

Kurikulum üzr t lim prosesind mü llim d rsin mövzusunu elan etmir, motivasiyanı el qurur ki, d rsin mövzusu agirdl rd n alınsın.

Kurikulum üzr t lim prosesind t f kkürün f alla dırılması n tic sind bilikl r daha müst qil, s rb st qavranılır v m nims nilir; m ntiqi, t nqidi v yaradıcı t f kkür, habel probleml rin h lli v q rar q bul edilm si üzr v rdi l r, elmi-t dqiğat aparmaq bacarı ı formala dırılır; qar ılıqlı hörm t hissi v m kda lıq v rdi l ri a lanır; t limin s m r liliyi xeyli artır.

Buradan görünür ki, kurikulum üzr d rsl rin qurulu u taksonomiyanın m rh l l ri üzr a a ıdaki kimi t kil olunmalıdır: motivasiyanın yaradılması v problemin qoyulu u; t dqiğatın aparılması; informasiya mübadil si; informasiya müzakir si v t kili; müqayis , ümumil dirm v n tic ; yaradıcı t tbiqetm ; qiym tl ndirm v refleksiya; ev tap ırıq.

Mövzu: "Ölçü cihazları".

Standart: 3.1.5, 3.1.2, 3.2.1.

D rsin m qs dl ri: H yatda müxt lif fiziki k miyy tl ri ölçm k üçün:

* Ölçü cihazları il tanı olmaq;

* bu cihazların ölçü h ddini, bir bölgüsünün qiym tini mü yy n etm k;

* alınan rza ın kütl sini, avtomobilin sür tini, yolun uzunlu u, sinfin uzunlu u v enini, keç n vaxtı t yin etm k;

* temperatur, t zyiğ v suyun h cmni ölçm k.

Resurslar: ruletka, t r zi, kurvimetr, odometr, menzurka, tangenp rgar, t zyiğölç n, termometr, x tke , saniy ölç n, elektron t r zisi, saat, su, kur v da lar, sap, karanda , i çi v r ql ri.

T lim formaları: m kda lıq, kiçik qruplarla i , cütl rl i .

T lim üsulu: qli hücum, müsahib , nümayi , t dqiğat, yaradıcı t tbiqetm , B BÖ.

D rsin gedi i. 1. Sinf in t kili - 2 d q.

Mü llim sınıf daxil olub, salamladıqdan sonra davamiyy ti yoxlayıb, d rsd i tirak etm y nl ri qeyd edir, lazım g l rs qısa t rbiy vi söhb t aparır. Sınıf 4 qrupa bölür, i çi v r ql ri, fizika d rsliyi, elektron v mexaniki t r zi, ç ki da ı d sti, kütl si t yin edil c k cisiml r, iç risind su olan qab, menzurka, ruletka, x tke , termometr, saat, t zyiğölç n, kurvimetr, tangenp rgar, odometr, saniy ölç n, bölgülü qabı kiçik qruplara paylayır.

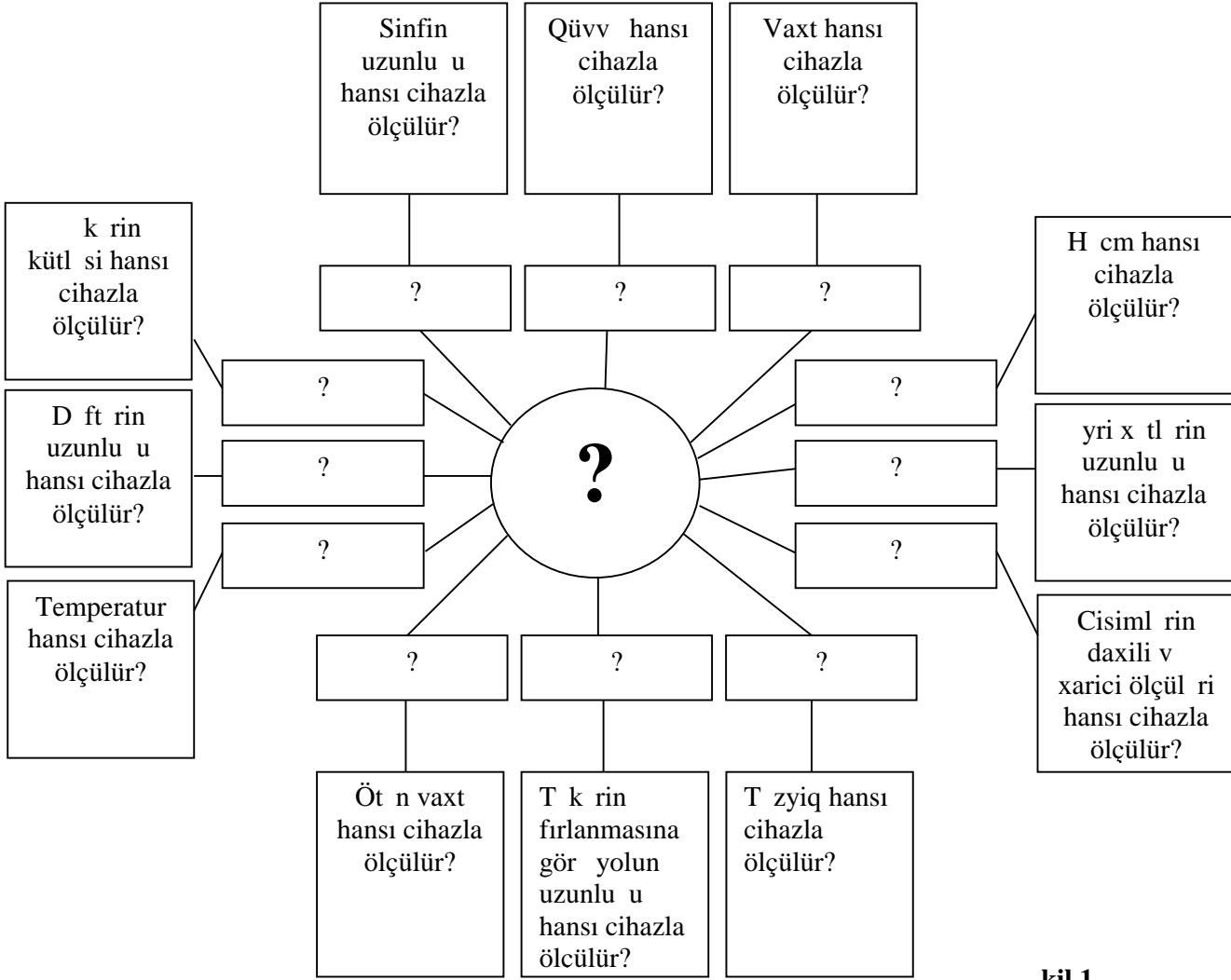
Motivasiya v problemin qoyulu u - 5 d q.

Bu m qs dl sınıf a a ıdaki suallarla müraci t olunur:

- H yatda fiziki k miyy tl ri ölçm k üçün n etm liyik?

- Hansı ölçü cihazlarından istifad etm liyik?

Bu suallara cavab verm k üçün lövh d bir tablo asılır. Tabloda göst rilm böyük sual i ar sinin altında bir anlay ı gizl nib. Bu anlay ı mü yy n etm kd n ötrü vv l bir neç kiçik suala cavab verm liyik (kil 1).

kil 1

M.: Sinfin uzunlu u hansı cihazla ölçülür?

∴ Rulетка il .

M.: Qüvv hansı cihazla ölçülür?

∴ Dinamometr l .

M.: Vaxt hansı cihazla ölçülür?

∴ Saatla.

M.: H cm hansı cihazla ölçülür?

∴ H cm menzurka il ölçülür.

M.: yri x tl rin uzunlu u hansı cihazla ölçülür?

∴ Kurvimetrl v s.

Bu qaydada c dv ld ki bütün suallar agirdl r veril r k müvafiq cavablar alınır. Sonra agirdl r bel bir sualla müraci t olunur:

M.: Bu cihazların hamısının üz rind bir hiss vardır. O n dir?

∴ Bu cihazların hamısının üstünd kala vardır.

M: Fiziki k miyy tin ölçülm sind cihazların kalasında n l ri bilm k lazımdır?

∴ kalanın ölçü h ddini v bir bölgüsünün qiym tini bilm k lazımdır.

M.: X tke in bir bölgüsünün qiym ti nec t yin edilir?

∴ Bunun üçün x tke in kalasında ixtiyarı iki n yaxın a v b cizgil ri qeyd edilib, onların f rqi hesablanır v h min cizgil r arasındakı bölgül rin n sayına bölünür:

$$\frac{b-a}{n}$$

M.: Kitabınızda s h.30-da menzurka, termometr v üç x tke t svir olunmu dur. Bu cihazların ölçü h ddi v bir bölgüsünün qiym ti n q d rdir?

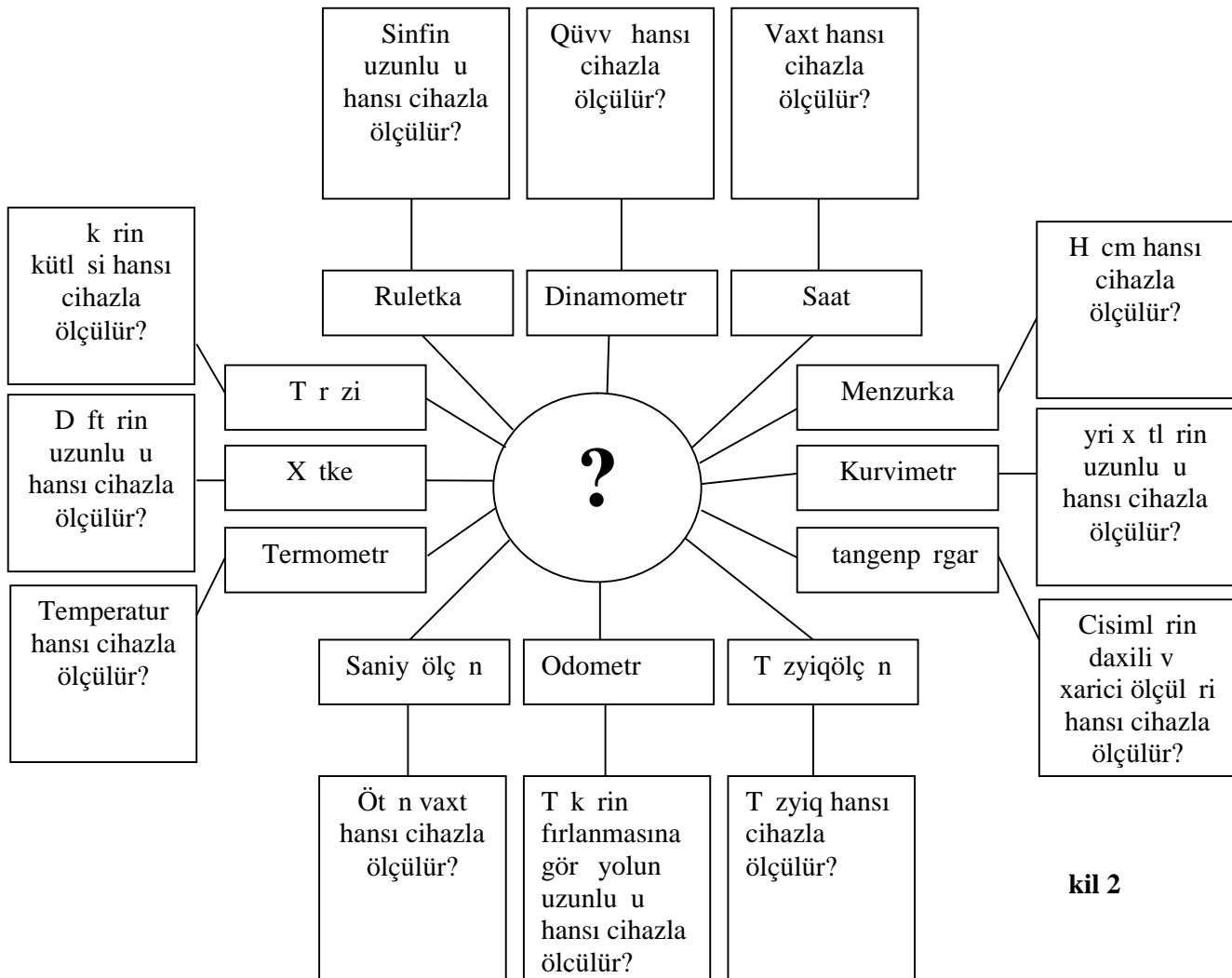
.: Bu cihazların ölçm h ddi:menzurkada 250 ml, termometrd 50°C, I x tke d 4 sm, II x tke d 40 sm, III x tke d 25 sm-dir; bir bölgüsünün qiym ti: menzurkada 5 ml, termometrd 5°C, I x tke d 0,1 sm, II x tke d 2 sm, III x tke d 1 sm-dir.

M.: Cihaz x tası n y deyilir?

.: Cihazın kalasının bir bölgüsünün qiym tinin yarısına cihaz x tası deyilir.

Kompüterd istifad edib ölçü cihazları nümayi etdirilir.

M.: ndi d g lin kiçik sualların yerind cavabları yazaq (kil.2).

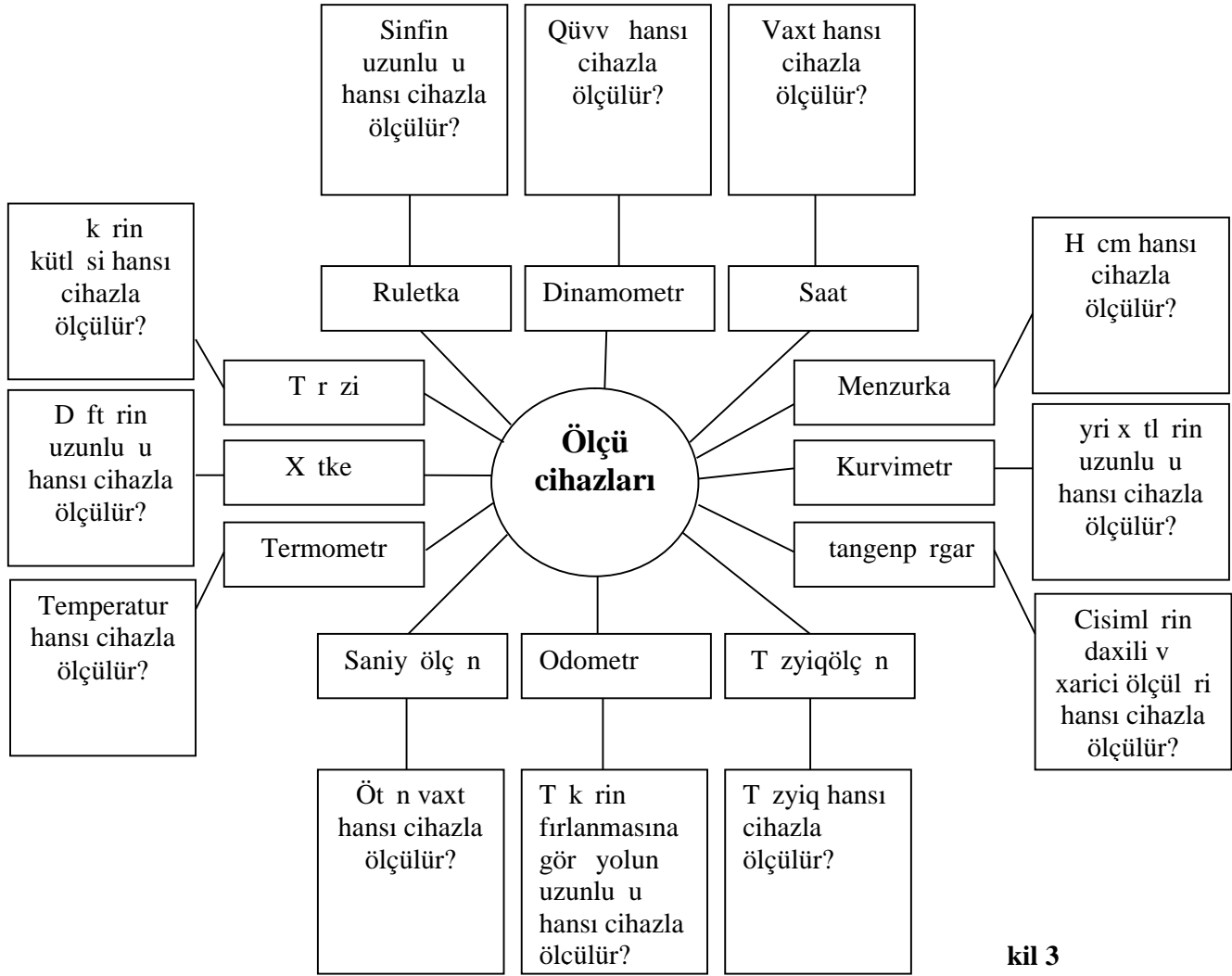

kil 2

M.: Bütün bunlar birlikd n adlanır?

.: Bütün bunlar birlikd "Ölçü cihazları" adlanır.

M.: Dem k, bugünkü d rsimiz "Ölçü cihazları" olur. Onda, böyük sual i ar sinin yerind "Ölçü cihazları" olmalıdır (kil 3).

kil 3

Bu i aparıldıqdan sonra a a ıdakı kimi t dqiqt sualı (sualları) mü yy nı dirilir.

* Biz ölçü cihazlarını n üçün öyr nirik?

* Bu cihazlardan istifadə ed rk n n yi bilm k lazımdır?

* Cihazın ölçm h ddini nec t yin edirik?

* Cihazın kalasındaki bir bölgüsünün qiym ti nec t yin olunur?

T dqiqtın aparılması - 10 d q.

agirdl r 4 kiçik qruplara (" stilik", "Elektrik", "Maqnit" v " ıq") bölünür. Qruplara tap ırıqlar verilir:

1. " stilik" qrupu: Elektron v mexaniki t r zi il ç ki da ı d stind n istifadə edib verilmi cismin kütl sini t yin edin.

2. "Elektrik" qrupu: Termometrd n istifadə edib, verilmi suyun temperaturunu ölçün.

3. "Maqnit" qrupu: Menzurkadan istifadə edib verilmi suyun h cmini t yin edin.

4. " ıq" qrupu: Ruletka v x tke d n istifadə edib fizika kitabının v sinif ota ının uzunlu unu t yin edin.

H r qrupun agirdl ri t dqiqt sualı sasında axtarı aparır, fikirl ir, verilmi tap ırıqlar icra edilir v i v r ql rind müvafiq qeydl r aparılır.

nformasiya mübadil si - 5 d q.

Kiçik qrupun üzvl ri öz aralarında informasiya mübadil si aparır v g ldikl ri n tic ni i çi v r ql rind qeyd edilir r.

nformasiya müzakir si - 5 d q.

nformasiya müzakir si zamanı a a ıdakı kimi suallar verilir:

- Temperatur hansı cihazla ölçülür?

- Cismin kütl si hansı cihazla ölçülür?

- T ziyqi ölçm k üçün hansı cihazdan istifadə edilir?

- X rit d olan yri x tl rin (yolların, çayların) uzunlu u hansı cihazla ölçülür?

- T k r l rin fırlanması n tic sind gedil n yolun uzunlu u hansı cihazla ölçülür?
- Mayel rin h cml ri hansı cihazla ölçülür v s.
agirdl r veril n sualları cavablandırır.
.: - Müqayis , ümumil dirm v n tic - 5 d q.
Bu m qsd l agirdl r a a ıdaki suallar verilir.
M.: Bugünkü d rsimiz n oldu?
.: Bugünkü d rsimiz "Ölçü cihazları" oldu.
M.: Hansı ölçü cihazlarını tanıyırsınız?
X tke , ruletka, menzurka, t r zi, saat, termometr, t ziyölç n, kurvimetr, tangenp rgar, odometr, saniy ölç n, ölçü lenti, bölgülü qab.
M.: Müasir dövrd fiziki k miyy tl rin ölçülm sind d qiqliyi artırmaq m qsd l hansı cihazlardan istifad edilir?
.: Müasir dövrd kalaları r q ml v z edil n elektron cihazlardan istifad edilir.
M.: Bel likl , n öyr ndiniz?
.: Fiziki k miyy tl rin qiym tl ri ölçü cihazları vasit sil t yin edilir. Bütün ölçü cihazlarının kalası vardır. Ölçü cihazlarından istifad ed rk n onun bir bölgüsünün qiym tini t yin etm k vacibdir. Cisiml rin h cmi menzurka, temperaturu termometrl , uzunlu u x tke l , kütl si t r zi vasit sil v s.ölçülür.
S hif 29-da iki termometr kli verilmidir. Birinci termometrd ölçm h ddi 50°C, ikinci termometrin ölçm h ddi 80°C-dir. Ölçü n tic sind birinci termometr 26°C, ikinci termometr 23°C göst rir. Birinci termometrin bir bölgüsünün qiym ti 1°C, ikinci termometrin bir bölgüsünün qiym ti 2°C-dir. Karanda ın uzunlu u 13,7 sm-l 13,8 sm arasında olur. Y ni: 13,7 sm < l < 13,8 sm.
S hif 32-d iki müxt lif x tke l tircikl rin ölçülm si t svir olunmu dur. M lum olur ki, a cisminin uzunlu u 42 mm, b cisminin uzunlu u 42,5 mm-dir.
Yaradıcı t tbiqetm - 6 d q.
Bu m qsd l a a ıdaki kimi test tap ırqları verilir:
M.: Siz a a ıdaki m qsd l r üçün cihazlar almaq lazımdır. Hansını seç rdiniz?
- Ota ınızın temperaturunu ölçm k üçün:
A) saat, B) termometr, C) x tke , D) t r zi, E) menzurka.
- Cismin uzunlu unu ölçm k üçün:
A) saat, B) termometr, C) x tke , D) t r zi, E) menzurka.
- Zamanı ölçm k üçün:
A) saat, B) termometr, C) x tke , D) t r zi, E) menzurka.
- H cmi ölçm k üçün:
A) saat, B) termometr, C) x tke , D) t r zi, E) menzurka.
Qiym tl ndirm v refleksiya - 5 d q.
v r ql ri toplanılır, t hlil edilir v qruplar t qdim olunan qiym tl ndirm c dv lind ki kimi qiym tl ndirilir:
Ev tap ırq - 2 d q.
V sinfin fizika d rsliyind n "Ölçü cihazları" m tni öyr nm k, x tke d n istifad edib i stolunun uzunlu u v enini, evd i l diyiniz ota ın ölçül rini t yin etm k v keçil nl ri t krarlamaq.

Qiym tl ndirm c dv li

Kiçik qruplar	“ stilik” qrupu	“Elektrik” qrupu	“Maqnit” qrupu	“ ıq” qrupu
Meyarlar				
Ölçü cihazlarını tanıyır	*****	*****	*****	*****
Ölçü cihazlarından istifad etm yi bacarır	*****	*****	*****	*****
Ölçü cihazlarının bir bölgüsünün qiym tini t yin etm yi bacarır	*****	*****	*****	*****
Ölçü cihazlarını t tbiq etm yi bacarır	*****	*****	*****	*****